

Våld i nära relationer

Hur kan hälso- och sjukvården bli bättre på att se tecken, symptom och våga fråga?

”Med våld menas varje handling riktad mot en annan person, som genom att denna handling skadar, smärftar, skrämmer eller kränker, får denna person att göra något mot sin vilja eller avstå från att göra något den vill”

Per Isdahl, ”Meningen med våld, 2018”. ATV, alternativ til vold, Oslo

Fysiskt

Slag, knuffar,
Sparkar,
brännmärken

Ekonomiskt

Utnyttja ekonomiskt,
skriva över ägande, ta
lån. Kontroll.
Husdjur. Materiellt.

Psykiskt

(inklusive latent)

Kränkande, kontroll,
hot. Förväntan om
våld. Digitalt.

Försummelse

(inklusive funktions-
hindersrelaterat)

Att inte få den hjälp en
behöver. Rullator,
medicin, omvårdnad.
Barn.

Sexuellt

Nakenbilder,
våldtäkt. Allt
som inte är ett
ja är ett nej!

Fysiskt

Ekonomiskt

Psykiskt

Försummelse

Sexuellt

Nära relationer

Våld i nära relationer omfattar *alla typer av våld som kan förekomma mellan närstående i både heterosexuella och samkönade relationer samt inom syskon- och andra familje- och släktrelationer.*

Det som kännetecknar detta våld är att den utsatta och den som använder våld har en **nära relation med känslomässiga band till varandra.**

Detta gör det svårt för den våldsutsatta att göra motstånd och bryta relationen.

Förekomst i Sverige

Kvinnor ca 20-25% (utsätts någon gång i livet)

Utsatta för mer grovt våld

16-22 kvinnor dödas av en partner årligen,
barnen

Män ca 15% (utsätts någon gång i livet)

2-4 män dödas av en partner årligen

Våld i parrelationer

Vanligast och ofta allvarligast: Mannen utövare och kvinnan utsatt.

MEN

Våld är ungefär lika vanligt i **samkönade** relationer

(Holmberg & Stjernqvist. Våldsamt lika och olika – Om våld i samkönade parrelationer)

Kvinnor kan också vara utövare och män utsatta.

Ibland är våldet **bilateralt**. Betyder inte att det är jämställt. Men det är inte alltid helt enkelt att använda "offer" och "förövare" som termer. Utsatta kan också vara utövare i andra sammanhang.

Våld in – våld ut.

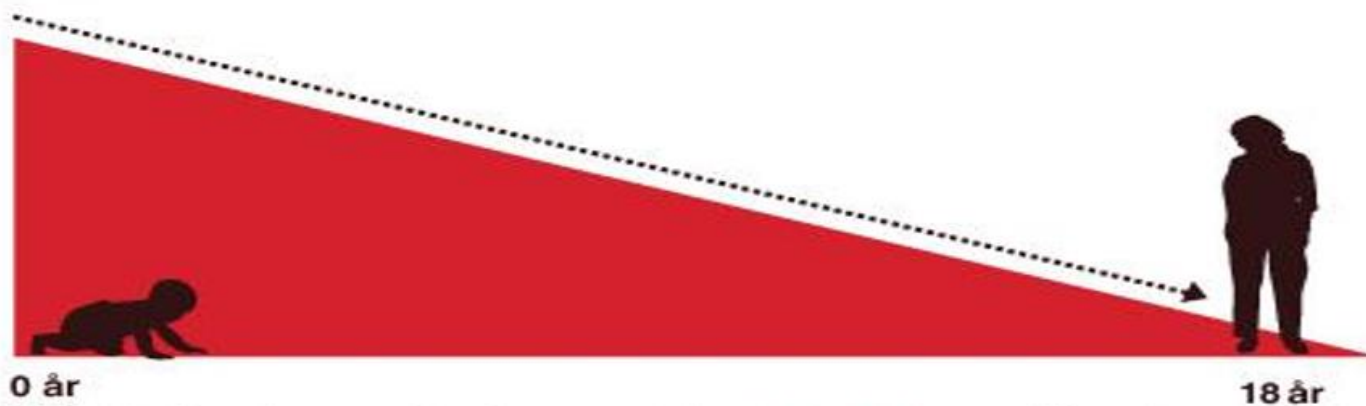
Särskilt sårbara grupper

extra utsatta, särskilt allvarliga konsekvenser, egna resurser och möjligheter att berätta om sin situation

- Personer i missbruk
- Äldre
- HBTQ- personer
- Gravida
- Personer med psykisk ohälsa
- Personer med funktionsnedsättning
- Personer som utsätts för hedersrelaterat våld och förtryck
- Kvinnor med utländsk bakgrund

Frihet & livsutrymme för barn som lever **UTAN** hedersförtryck

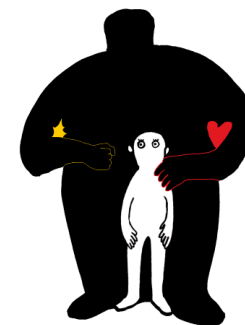
Frihet & livsutrymme för barn som lever **MED** hedersförtryck

Är det något som du måste göra som du inte vill?

Är det något som du vill göra som du inte får?

Sverige (NCK 2014, BRÅ)

1 av 10 barn har upplevt eller upplever våld i hemmet

5% av alla barn upplever våld i hemmet ofta

7-9 barn dödas varje år, oftast i samband med mord

Barn under 1 år löper större risk att bli utsatta

Barn med funktionsnedsättning, beteendestörningar, inlärningssvårigheter och barn med en kronisk sjukdom har större risk att utsättas för misshandel.

Detta gäller även små späda barn och redan utsatta barn.

Barns strategier för att överleva våldet

- Flyr från våldet genom att till exempel gömma sig.
- Ingriper och försöka hindra våldet. Avleder föräldern, påkallar uppmärksamhet och behov.
- Passiv när våldet uppstår och ”spelar död”

Mamma åkte iväg med ambulansen och jag fick vänta jättelänge med mina syskon hos en granne innan jag visste att hon levde. Flicka 7 år

Jag blir rädd i båda benen.
Pojke 9 år

Jag gick ut och lekte med en kompis som pratar hela tiden så slipper jag tänka.
Flicka 6 år

Oro för att barn far illa

1 § ...är skyldiga att genast anmäla till socialnämnden om de i sin verksamhet får kännedom om eller misstänker att ett barn far illa.

- Skyldighet att anmäla
- Oro – inte visshet
- Viktig preventiv åtgärd

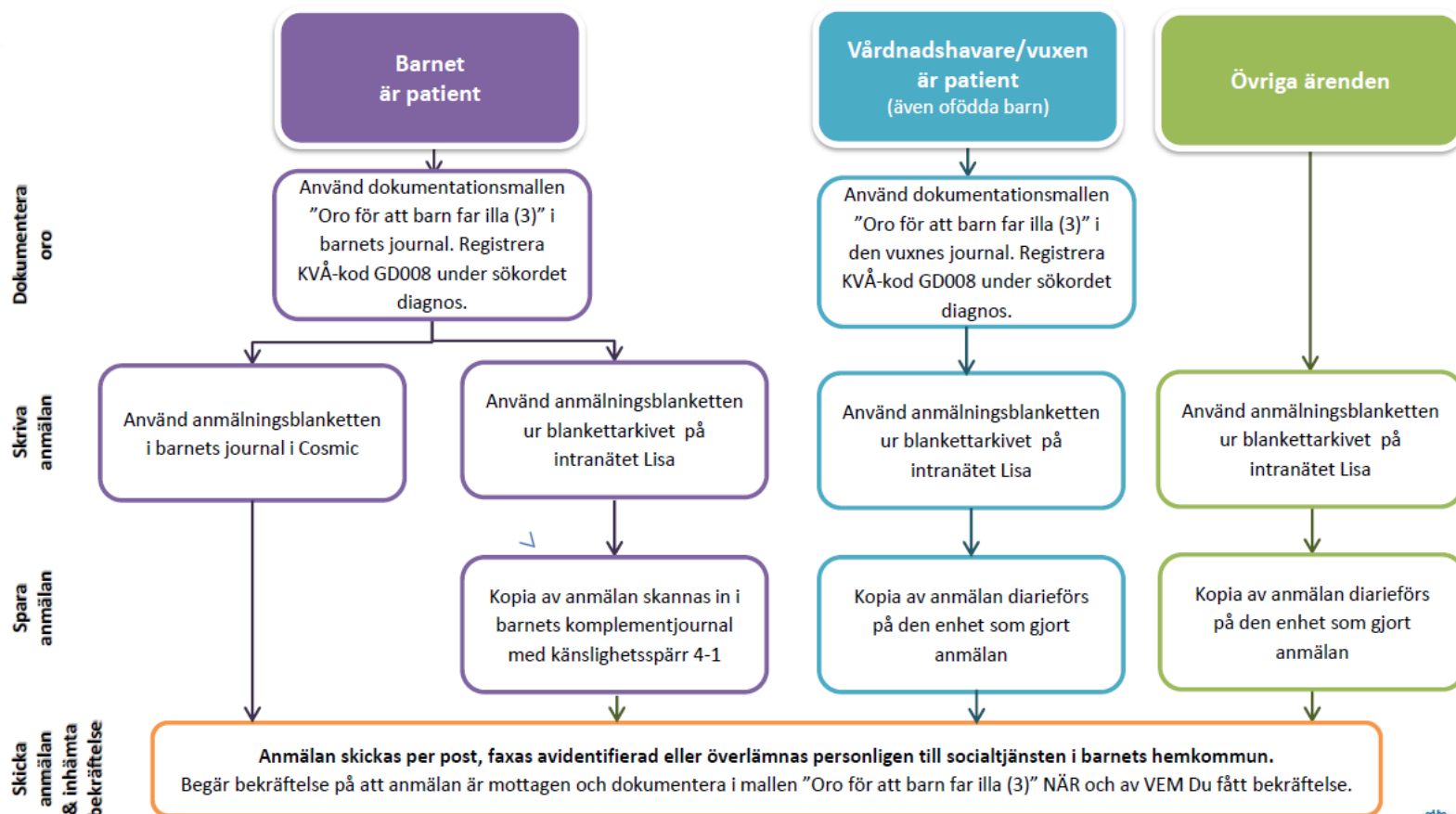
Oro för att barn far illa

Senast ändrad: 180301

Vid misstanke om barnmisshandel, sexuella övergrepp och/eller hedersrelaterat våld och förtryck

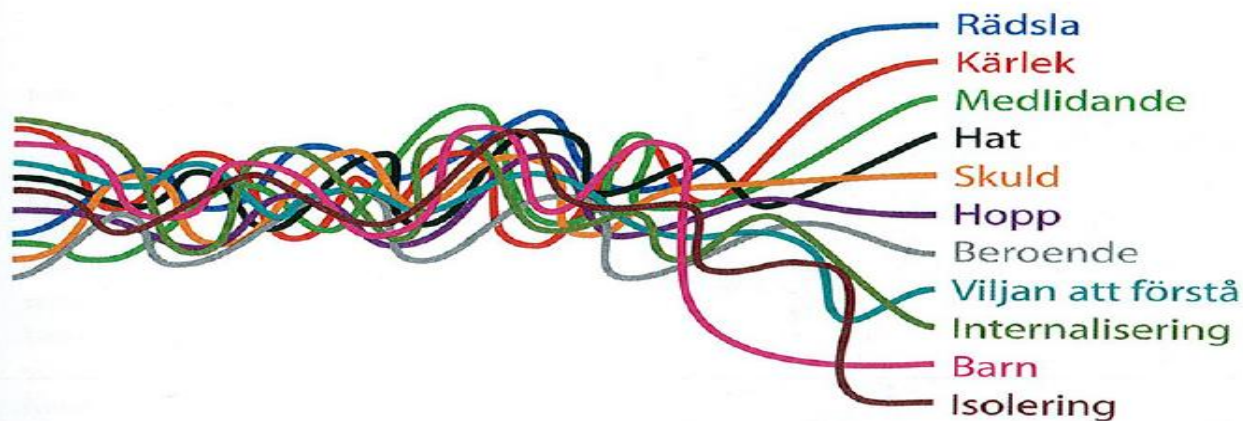
RING socialtjänsten i barnets hemkommun och anmäl oron *innan* Du gör den skriftliga anmälan.

Informera inte barnets vårdnadshavare och överväg försegling av barnets journal.

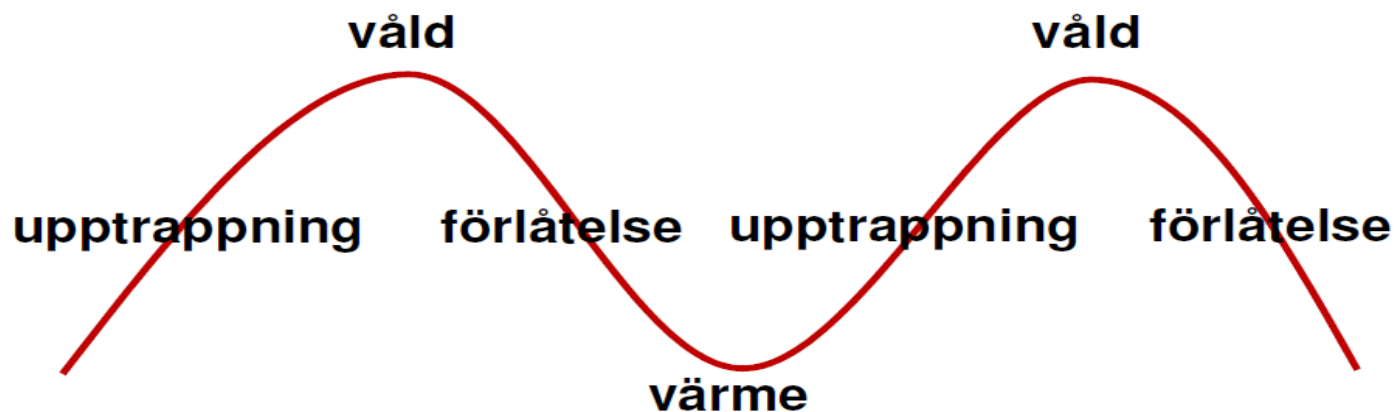
Traumatiska bandet

Ur *Varför går hon?* (2011) av Holmberg & Enander

Våldsvågen

Kvinnan löper som störst risk att bli utsatt för dödligt våld i samband med uppbrott men även i samband med att utövaren tror att hon ska lämna. (Dödsfallsutredningen)

Vårt ansvar – Att upptäcka

Hälso- och sjukvården bör:

- Fråga alla kvinnor som uppsöker mödrahälsovård om erfarenhet av våld
- Fråga alla kvinnor som uppsöker psykiatrisk vård om erfarenhet av våld
- Ta upp frågan om våld i alla ärenden inom barn- och ungdomspsykiatri

SOSFS 2014:4

SOSFS 2014:4

9 § Om en vuxen **visar symtom eller tecken som väcker misstanke** om att hon eller han har utsatts för våld eller andra övergrepp av en närstående, ska vårdgivaren se till att hälso- och sjukvårdspersonalen **frågar den vuxne i enrum om orsaken till symtomen eller tecknen**. Om misstanke kvarstår om våld eller andra övergrepp, ska vårdgivaren se till att personalen

1. tar reda på om det **finns barn** i den vuxnes familj,
2. gör en **anmälan** till socialtjänsten enligt 14 kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), om det finns barn i familjen,
3. **informerar om möjligheten till vård och omvårdnad** från hälso- och sjukvården eller stöd och hjälp från socialtjänsten och frivilligorganisationer, och
4. **beaktar vilka behov den vuxne kan ha** av vård såväl fysiskt som psykiskt med anledning av våldet.

Varningssignaler

Kunskapsstöd för chefer våld i nära relationer

Våld i nära relationer

Våldsutsatthet är en ofta dold orsak till olika typer av ohälsa. Våld kan vara fysiskt, psykiskt och/eller sexuellt men det kan även handla om materiellt/ekonomiskt våld och försummelse. Med nära relation menas förutom parrelationer även relationer till andra närstående så som övriga familjemedlemmar eller vänner. Det måste inte finnas en intention för att det ska räknas som våld.

Mäns våld mot kvinnor är den vanligaste och oftast allvarligaste formen av våld i parrelationer men det förekommer även att män utsätts av kvinnliga partners. Våld i

- Partnern **lämnar** och **hämtar** regelmässigt. Tidspress.
- **Tät telefonkontakt** med partnern
- Partnern är **överbeskyddande** och **kontrollerande**
- Ovilja att **prata om sin relation**
- **Stresssymptom**, rädsla och ångest, magont, huvudvärk, trötthet, sömnstörningar, koncentrationssvårigheter och andra **psykosomatiska symptom** tex depression
- Upprepade **korttidsfrånvaro** av olika slag (sjuk, flex, komp, sem)
- Hög **sjukfrånvaro**, upprepade kort eller långvarig
- 19 Kontinuerliga svårigheter att **ändra i schemat** och byta turer

När ska man fråga?

- Blåmärken (särskilt om olika ålder på blåmärken)
- Sår, frakturer, brännskador
- Sömnstörningar
- Kroniker där behandlingen plötsligt sviktar
- Kronisk smärta, psykosomatiska symtom
- Ångest, depression, misstanke om PTSD, suicidalitet, missbruk
- Sexuell dysfunktion
- Diffusa symptom
- Omsorgsbrister
- Mångbesökare
- Väntat länge med att söka
- Överbeskyddande partner

Hur frågar man?

Ungefär så här:

“Jag vet inte om det är aktuellt för dig men eftersom det är så **vanligt**, och vi vet att det leder till mycket **lidande - så brukar vi** fråga patienter om de varit utsatta för någon typ av övergrepp.”

”Det kan t ex handla om att en partner bestämmer över allt eller talar nedsättande till en. Det kan också handa om att någon tar på ens kropp på ett sätt som inte känns bra eller om slag, knuffar och sparkar.”

”Det är våldet som skadar,
inte att ni frågar.”

Hur frågar man?

*”Det är vanligt att människor lever i relationer som inte fungerar så bra och det kan få **konsekvenser för hälsan.**”*

”Det kan t ex handla om...”

”Är det här något som du känner igen dig i... ?”

Initial handläggning

- **Lyssna** och visa **engagemang**
- **Pressa inte** på detaljer
- Försök **härbärgera**, det får kännas jobbigt.
- Förmedla **förståelse** över att situationen är **svår**
- Döm inte och ge inte **oömsänsfulla råd**
- Tala **inte negativt** eller **nedsättande** om utövaren

Dokumentera: Stödbevisning

Använd sökordet ”våldsutsatthet”

Om fysiska skador:

- Storlek, placering, färg och form
- Fotografera (obs även helkroppsbild!)
- Kroppsmall om patienten inte vill foto

Patientens berättelse

Orosanmälan

Utövaren då?

- Är du **orolig** för att du ska **behandla någon illa**?
- Händer det att du blir **arg eller frustrerad** på dina familjemedlemmar?
- Har det hänt att du har haft **svårt att kontrollera din ilska**?
- Har du höjt rösten, slagit i dörrar eller **varit aggressiv** på andra sätt mot din partner eller någon i din familj?

Välj att sluta linjen: 020-555 666

PrevenTell: 020-66 77 88

Kommunala verksamheter utövare

Våldet trappas vanligtvis upp både i frekvens och allvarlighetsgrad över tid. Det bästa sättet att få reda på om våld i nära relation förekommer är att ställa en direkt fråga. Tala alltid med patienten i enrum. Vid behov kan en auktoriserad tolk användas.

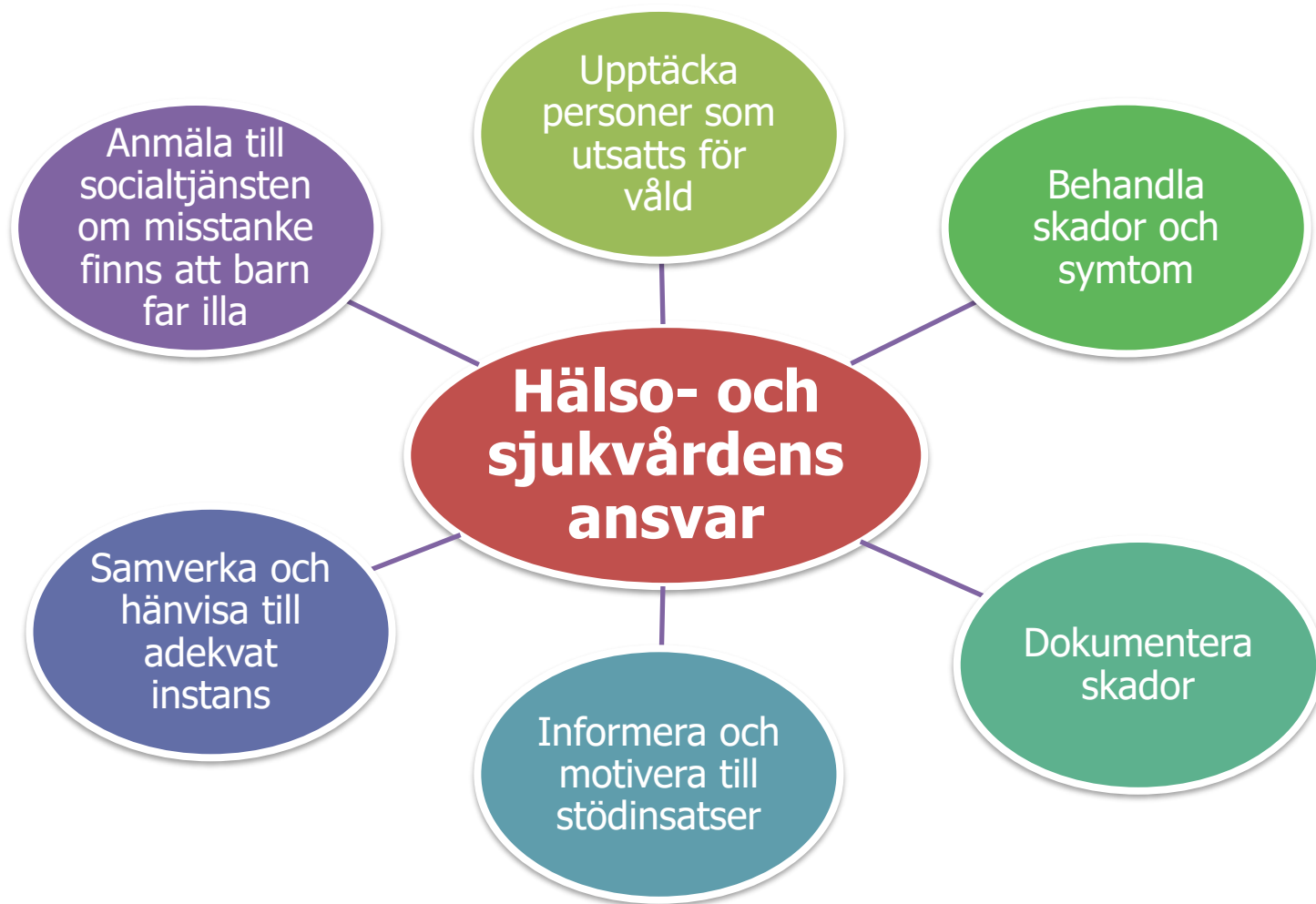
- Har du någon gång varit utsatt för fysiskt, psykiskt, sexuellt våld av din partner eller annan betydelsefull person?
- Lever du just nu med någon som skadat dig fysiskt eller hotar dig?
- Vid graviditet: Har du sedan du blivit gravid blivit slagen, sparkad, knuffad eller på annat sätt blivit skadad av någon?
- Känner du dig kontrollerad och isolerad av din partner?
- Har du någon gång tvingats till eller utsatts för sexuella handlingar mot din vilja?

- Eftersom våld är så vanligt i människors liv, och resulterar i allvarliga hälsoproblem, har vi börjat fråga patienter rutinmässigt.
- Jag vet inte om det här är något problem för dig men många jag möter lever i en relation där våld förekommer. Därför frågar vi alla rutinmässigt.

För barn och
Bris

116 111

Frideborg C
Norrköping, Sankta Åsells
För barn och unga 4-25 år.

Våldsutsatthet och Covid 19 *nationellt perspektiv*

Enligt BRÅ har antalet anmälda fall av misshandel minskat med 10 procent jämfört med samma period förra året, medan antalet anmäld misshandel inom parrelationer mot kvinnor hade **ökat med hela 61 procent**.

Ökat tryck på kvinnojourer och kriscentrum i Sverige. Trycket har ökat främst på tjej- och ungdomsjourerna. Troligen kommer en eftersläpning ske.

Bris rapporterade en 30-procentig **ökning av samtal i april**, kopplat till corona-krisen. Under julen 2020 skedde **mer än en fördubbling av samtal**, fysiskt våld och vuxnas missbruk.

Rädda barnen, ökning hjälpsökande HRV. Distansundervisning, flickor hålls hemma. Covid 19 används som **en anledning att stänga in och kontrollera barnen**.

Ökning av våld i nära relationer i var tredje kommun under pandemin, isolering o försämrad ekonomi bidrar.

Kommuner uttrycker en oro över att familjer skyller på pandemin för att **inte behöva ta emot insatser** från socialtjänsten.

Kommuner ser också att familjer under utredning kan "hålla sig undan" med **hänvisning till symptom** samt att barn hålls hemma med samma förevändning.

Svårigheten att göra hembesök i samband med orosanmälningar har i vissa fall lett till att upptäckt av missförhållanden i familjer tagit längre tid.

Rädsla för covid-19 i familjehem försvårar **placering** av barn.

Av samma anledning tackar föräldrar **nej till kontaktfamiljer** och **kontaktfamiljer** till nya uppdrag.

Effekter på sexköp/nätet

Polisen uppgav i maj 2020 att de såg en **ökning av sexannonser** på nätet. Har märkt fler kvinnor i prostitution i Stockholmsområdet som säljer sex för att skaffa mat och husrum under Corona pandemin.

Mika mottagningen i Göteborg såg i maj 2020 ett minskat antal sexköpare i och med att **tjänsteresor och mässor ställdes in** på grund av pandemin. De oroades dock över att personer som säljer sex nu tar fler risker **och utsätter sig själva för större fara** när antalet sexköpare minskar. På grund av färre sexköpare tvingas många att ta emot sexköpare som de **vanligtvis skulle sagt nej till**.

Ökning **internetrelaterade brott barn**. Karolinska institutet, antalet inloggade som delade övergreppsmaterial och diskuterade hur distansundervisade barn **skulle kunna utnyttjas för sexuell exploatering** ökade när samhället började stängas ned. Studien visar också på en kraftig ökning av sexuell exploatering av barn på nätet

Vad är våld i nära relation?

Så här frågar du

Särskilt utsatta grupper

Barn och ungas utsatthet för våld

Filmer om våld i nära relationer

Kunskap, stöd och behandling

Material att beställa

Utbildning

För arbetsgivare och chefer

Våld i nära relationer

 Skriv ut Lyssna

Våld i en nära relation är ett allvarligt samhällsproblem som framförallt drabbar kvinnor och barn och som får både sociala, ekonomiska, psykiska och hälsomässiga konsekvenser.

Att minska våldet i nära relationer är inte bara en viktig samhällsfråga, det är också en barnrättsfråga, en kvinnofråga och en HBTQI-fråga. Våld i nära relationer finns i alla samhällsklasser, åldersgrupper och etniska grupper.

Personer utsatta för våld i nära relationer söker ofta hälso- och sjukvården för akut vård av skador men också indirekt för olika fysiska, psykiska eller psykosomatiska symtom. De kommer exempelvis till primärvården, psykiatri, akutvården, tandvården och mödrahälsovården. Det är därför viktigt att det finns en bred och länsövergripande beredskap för det medicinska och psykosociala omhändertagandet av våldsutsatta personer.

Hälso- och sjukvårdens ansvar är att:

- upptäcka personer som utsatts för våld

Kontakt

[Karolin Olstam](#)

Samordnare

Tel. 010-103 71 32

[Johanna Simmons](#)

ST-läkare

Tel. 010-103 10 57

[Caroline Sjödell](#)

Utredare

Tel. 010-103 04 05

Här finns hjälp och stöd

Kvinnofridslinjen 020- 50 50 50 Stöd vid våld i nära relationer, nationell linje

Välj att sluta linjen 020-555 666 www.valjaattsluta.se för den som utövar våld, nationellt

Tantjouren i Norrköping 0720- 45 45 61 tantjouren.norrkoping@gmail.com

PrevenTell: 020-66 77 88 Samtalsstöd vid oönskad sexualitet och tändningsmönster

Äldrelinjen 020- 22 22 33 Samtalsstöd nationellt

VOOV Veterinär Omtanke Om Våldsutsatta <http://voov.nu/>

Kommunens verksamheter, Socialtjänst, råd och stöd, mottagningar våld.